

Doc.GA30/LC30/REP/07/tr

GENEL KURUL'UN OTUZUNCU OTURUMU
HUKUKİ VE SİYASİ İŞLER İŞLER KOMİSYONU

RAPOR*

KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ:
KEİ DEVLETLERİ İÇİN SONUÇLARI

Raportör: Sn. Petru Nicolae IOTCU, Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu Üyesi (Romanya)

* 17 Ekim 2007 tarihinde Belgrad'da gerçekleştirilen Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu'nun Otuzuncu Toplantısında görüşülen ve 11 Aralık 2007 tarihinde Tiflis'te gerçekleştirilen Otuzuncu Genel Kurul tarafından kabul edilen Metin.

I. GİRİŞ

Hukuki ve Siyasi İşler Komisyonu 20 Nisan 2007 tarihinde Bükreş'te gerçekleştirdiği Yirmi Dokuzuncu Toplantısında, iklim değişikliğinin küresel, ulusal ve yerel düzeylerde zamanında önlem alınması gereken ciddi bir küresel tehdit olduğu görüşüne dayanarak, küresel iklim değişikliğinin sonuçları konusunu bir sonraki toplantısında gündeme almayı uygun bulmuştur.

Bu meselenin öncelikli hale gelmesi, KEİ Üye Devletlerinin devlet ya da hükümet başkanlarının "iklim değişikliğinin neden olduğu ciddi sonuçları ve bu soruna kapsamlı ve etkin bir çözüm üretilmesi için mümkün olan en geniş bölgesel ve uluslararası işbirliğine duyulan ihtiyacı" vurguladıkları 25 Haziran 2007 tarihli 15. Kuruluş Yıldönümü Zirvesi Bildirisi ile teyit etmektedir.

Komisyonun 17-18 Ekim 2007 tarihlerinde Belgrad'da gerçekleştirilen Otuzuncu toplantısında, "Küresel İklim Değişikliği: KEİ devletleri açısından sonuçları" konusu, Kasım 2007 tarihinde Tiflis'te gerçekleşecek olan Otuzuncu Genel Kurul Oturumu için ilgili Raporun ve Tavsiye Kararı'nın oluşturulması amacıyla görüşülmektedir.

Bu Rapor, iklim değişikliğinin getirdiği mücadele unsurlarının yeterli ve en etkin şekilde çözümlenmesi amacıyla iklim değişikliğinin genel ve bölgelere özel etkilerine ilişkin mevcut bilgi ve anlayış düzeyinin incelenmesi için tasarlanmıştır.

Rapor'a Ermenistan, Azerbaycan, Bulgaristan, Gürcistan ve Romanya ulusal delegeasyonları katkıda bulunmuştur. Ayrıca referans malzemeleri ilgili ulusal ve uluslararası kuruluşlara ait İnternet kaynaklarından temin edilmiştir.

II. KÜRESEL İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ: KEİ DEVLETLERİ AÇISINDAN SONUÇLARI

1. İklim değişikliği modern zamanların en kritik küresel sorunlarından biridir. İklim değişikliği bizleri artan sıcaklıklar, yükselen deniz seviyeleri, çoğalan fırtınalar, yoğunlaşan yağışlar, yaygınlaşan seller, artan kuraklıklar, erken gelen baharlar, okyanus sirkülasyonundaki değişiklikler, su kaynaklarının kıtlığı, ekolojik sistemlerin bozulması, biyolojik çeşitlilikte azalma, ekili arazilerin azalması, sıklaşan orman yangınları, artan çölleşme, eriyen dağ buzulları vb. şekillerde etkilemektedir. Küresel ısınma ayrıca alışılmadık derecelerdeki sıcak havanın insan vücudunda yarattığı şok etkisi, kronik hastalıklardaki artış ve bulaşıcı hastalıkların yaygınlaşması suretiyle insan sağlığını da etkilemektedir.
2. Günümüzde küresel iklim değişikliğinin sürekli ve topyekun üst düzey ilgi gerektiren, aciliyet arz eden bir mesele olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. G8 liderleri Gleneagles'da gerçekleştirdikleri Zirvede, insan faaliyetlerinin küresel ısınmadaki rolüne ve acil tedbir alınmasının gereğine vurgu yaparak, iklim değişikliği, temiz enerji ve sürdürülebilir kalkınmaya ilişkin siyasi bildirimde buldukları bir Communiqué imzalamıştır. Zirvede, cihazlarda ve binalardaki enerji verimliliğinde iyileştirmeler, çevreyi daha fazla koruyan taşıtlar, havacılık, daha çevreci yakıtların geliştirilmesine yönelik çalışmalar, yenilenebilir enerji ve araştırma-geliştirmenin desteklenmesi ile gelecekte ihtiyaç duyulacak projelerin finansmanı dahil olmak üzere iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik bir tedbirler paketi onaylanmıştır.

3. Dünyanın pek çok tarafında olduğu gibi, Karadeniz Bölgesi de küresel iklim değişikliğinin etkisinin altında kalmaktadır. Bölge coğrafyasının arz ettiği çeşitlilik nedeniyle iklim değişikliğinin etkilerinin de bölge çapında farklılık arz ediyor olması nedeniyle, özellikle iklim değişikliğinin bölgesel ve yerel düzeylerde izlenmesi ve kontrol altına alınmasında güçlükler ortaya çıkmaktadır. Bölgenin en önemli ortak özelliği, yaz sıcaklıklarındaki artışın yaygın olmasıdır. Hava sıcaklığındaki artışın nispeten cüzi olduğu tahmin edilmesine karşın, iklim değişikliğinin etkileri yine de oldukça büyük çaplıdır. Deniz havzalarındaki deniz seviyelerindeki yükselme erozyon ve sellerin önünü açmaktadır. Bunun yanısıra, su kaynaklarının aşırı tüketimi de bunların azalmasına yol açarken; bu durum gelecekte ciddi bir sorun haline gelme eğilimi arz etmektedir. Bilimsel tahminler; küresel ısınmadan kaynaklanan ısı değişiklikleri ve yağmurlar nedeniyle gelecekte ekinlerde azalma yaşanacağını göstermektedir.
4. Türk Denizcilik Araştırmaları Vakfı (TÜDAV) tarafından yapılan araştırmalara göre, Karadeniz Bölgesi'nin iklimi daha ziyade Akdeniz iklimi ve ekolojisine dönüşmekte olup; Karadeniz'in ekolojik dengesi zedelenmektedir. Atmosfer ritmindeki sürekli değişim denizlerdeki birbirinden tamamen farklı rüzgar ve akıntı sistemlerini çökeltmektedir. Geleneksel balıkçılık yöntemleri ciddi şekilde etkilenecek, balık çiftlikleri güçlü rüzgarların etkisi altında kalacak; ve deniz üzerindeki seyrüsefer daha güçleşecek.
5. Örneğin, Gürcistan'da son yıllardaki iklim değişikliği koşullarının nehir taşkınlarının yıl içerisindeki dağılımı üzerindeki bazı etkileri, sel felaketlerinin sıklaşması ve eriyen kar sularıyla beslenenler dışındaki nehirlerin su içeriğinin azalmasıyla kendini göstermiş bulunmaktadır. Geçtiğimiz dört yıl içinde, bitki örtüsünün sulanma döneminde Gürcistan'ın doğusunda nehir suyu içeriğinin alışılmadık ölçüde azaldığı gözlenmiş olup; bu durum sulama sisteminin rehabilite edilmesi halinde dahi gereken suyun yeterince temin edilemediği bir duruma yol açmıştır. Su sıkıntısıyla bağlantılı muhtemel felaketlerin önlenmesi amacıyla su kaynaklarının su depolarıyla idare edilmesinin gerekli olduğu düşünülmektedir ve bu sayede sulama, enerji, çevre düzenlemeleri, içme suyu olarak ve sanayide kullanım amaçlı su kullanımı mümkün hale gelecektir. Bu yıl Moldova'da yaşanan aşırı kuraklıklar ürün elderlerini yarı yarıya azaltmış ve ülkedeki gıda endüstrisini son derece kritik bir duruma sokmuştur. Arnavutluk'taki iklim değişikliği, sıcaklıklardaki artış ve yağışlardaki azalmayla, kuraklıkların artmasına yol açarak ekonomik gelişimi etkilemiştir. Geçtiğimiz birkaç yıldır Bulgaristan'da, standart değerlere kıyasla yağış oranında %60 azalmayla birlikte, daha sıcak ve daha kuru bir iklime doğru bir eğilim gerçekleşmektedir. Aşırı kuru hava nedeniyle Yunanistan ve Türkiye'yi kasıp kavuran orman yangınları ise bu ülkeler için büyük tehlikelere yol açmıştır.
6. IPCC*, mevcut araştırmasında “Avrupa'daki hemen hemen tüm bölgelerin iklim değişikliğinin gelecekteki bazı etkilerinden olumsuz yönde etkilenmesinin beklendiğini

* *İklim Değişikliğine Dair Hükümetler Arası Panel (IPCC) Dünya Meteoroloji Örgütü ve Birleşmiş Milletler Çevre Programı UNEP tarafından iklim değişikliği, bunun potansiyel etkileri ve iklim değişikliğine uyum ve etkilerinin yumuşatılmasına ilişkin anlayışa yönelik bilimsel, teknik ve sosyo-ekonomik bilgilerin değerlendirilmesi amacıyla kurulmuştur.*

ve bu durumun ekonominin çoğu sektörü için sıkıntılara yol açacağını vurgulamaktadır. İklim değişikliğinin Avrupa'nın doğal kaynakları ve varlıklarındaki bölgesel farklılıkları arttırması beklenmektedir. Olumsuz etkiler arasında iç bölgelerdeki ani sel baskınları riskindeki artış ve kıyı bölgelerindeki sellerin sıklaşması, erozyonun artması yer almaktadır. Organizmaların ve ekolojik sistemlerin büyük çoğunluğu iklim değişikliğine adapte olmakta güçlükler yaşayacaktır. Dağlık alanlar buzulların erimesi, kar örtüsünün ve kış turizminin azalması ile canlı türlerinde geniş çapta kayba sahne olacaktır. Avrupa'nın güneyinde, iklim değişikliğinin halihazırda iklimsel değişiklikler karşısında hassas bir bölgedeki koşulları daha da kötüleştirilmesi ve suların kullanılabilirliğinde, hidro enerji potansiyelinde, yaz turizminde ve genel olarak ekin üretkenliğinde azalmalar beklenmektedir. Ayrıca sıcaklık dalgaları ve orman yangınlarının sıklığındaki artışa bağlı olarak sağlık risklerinin artacağı öngörülmektedir. Orta ve Doğu Avrupa'da yaz mevsimindeki yağış miktarının azalması, bunun ise su sıkıntısını arttırması beklenmektedir. Sıcaklık dalgaları nedeniyle sağlık tehlikelerinin artacağı öngörülmektedir. Ormanların üretkenliği azalırken; orman yangınlarının sıklaşacağı tahmin edilmektedir. Kuzey Avrupa'da ise, iklim değişikliğinin başlangıçta ısınmaya yönelik tapelteki azalma, ürün eldelerindeki artış ve ormanlık alanların büyümesi gibi faydalar dahil olmak üzere karışık etkilerinin olması beklenmektedir. Ancak, iklim değişikliği sürdükçe, bunun olumsuz etkilerinin, faydalarından fazla olması muhtemeldir. İklim değişikliğine uyumda özellikle proaktif iklim değişikliği risk yönetimine uyum planlarının hayata geçirilmesi suretiyle aşırı iklimsel olaylara tepki verilirken elde edilen tecrübelerden fayda sağlanması olasıdır”.

7. Bilimadamları ortaya çıkan bu olayların çoğunun sera etkisine yol açan sanayi süreçleri, fosil yakıt yakımı, ağaçsızlanma vb. bir sonucu olarak gaz emisyonlarından kaynaklandığı konusunda hemfikirdir. Yıllardır, atmosferde sera etkisi yaratan gazlar artmaktadır. Bu gazlar dünya yüzeyinin yansıttığı güneş radyasyonunu emmekte ve bu şekilde bu radyasyon enerjisini atmosfer içinde hapsedmektedir. Sera etkisi doğal bir fenomendir ve bu olgunun mevcut olmaması halinde dünya çok daha soğuk bir yer olacaktır. Fakat insan faaliyetleri, bu gazların atmosferdeki miktarını arttırmakta ve atmosferde hapsedilecek daha fazla ısı üretmektedir. Küresel iklim değişikliğine katkıda bulunan başlıca altı gaz karbondiyoksit (CO₂), metan (CH₄) ve nitrit (N₂O) ile birlikte üç adet florine edilmiş sanayi gazıdır: hidroflorokarbonlar (HFC), perflorokarbonlar (PFC) ve kükürt heksaflorür (SF₆). Ayrıca su buharı da bir sera gazı olarak kabul edilmektedir. Sera gazlarının etkileri arttıkça gerekenden daha fazla ısı hapsedilecek ve bunlar dünyayı giderek insanlar, bitkiler ve hayvanlar için daha az yaşanabilir hale getirecektir. Günümüzde iklim değişikliğinin halihazırda doğal ekolojik sistemleri bozmakta olduğu ve daha da kötüleşmesi halinde, aşırı derecede olumsuz koşullara yol açma olasılığı taşıdığı bir gerçektir. Fosil yakıtların yakılması, ağaçsızlanma ve ısıyı hapseden gazların kullanımı önümüzdeki yıllarda benzeri görülmemiş iklim değişikliklerine yol açabilecek iklim değişikliği fenomeninin başlıca suçlularıdır. Dünya Meteoroloji Örgütü Temmuz 2003 tarihinde “son bilimsel değerlendirmelerin, iklim değişikliği nedeniyle küresel sıcaklıklar arttıkça, sıradışı olayların sayısının ve yoğunluğunun artacağını gösterdiğini” duyurmuştur.
8. İnsanoğlu içinde bulunduğu çevreyi her zaman etkilemiştir. İnsan faaliyetleri, özellikle de fosil yakıtların endüstriyel ya da hane içi kullanımı için yakılmasının sözkonusu

olduğu faaliyetler, atmosferin oluşumunu etkileyen sera gazlarını ve aerosollerini üretmektedir. Aynı zamanda, şehirleşme ve tarım uygulamaları da gezegen yüzeyinin fiziksel ve biyolojik özelliklerini, yeryüzünün ışığı tutma ve yansıtma oranını değiştirmek suretiyle etkilemekte ve bölgesel ve küresel iklim üzerinde potansiyel bir etkiye yol açmaktadır. Muhtelif sera gazlarının konsantrasyonunun artmakta olduğu, fakat günümüzde karbondiyoksit miktarının son yıllarda ortalama % 0.4 gibi önceden görülmemiş bir oranda arttığını tahmin edilmektedir.

9. IPCC'nin Şubat 2007 tarihinde yayınlanan Küresel Isınma Raporu, sera gazlarının atmosferik konsantrasyonlarının arttığını teyit etmektedir. Söz konusu raporda "gezegenin kaynaklarının, "ilerleme" adı altında, kontrol edilemeyen ve bilimsel olmayan şekilde kullanımının beklenen sonuçlarının, dünya üzerindeki her ulusu etkileyeceği" vurgulanmaktadır. Bilim dünyası sürdürülmesi mümkün olmayan enerji üretiminin ve tüketiminin çevrede neden olduğu bozulmanın insan gelişimi üzerinde önemli etkileri olduğunu ve bunun sürdürülebilir gelişimin karmaşık meselelerinden biri olduğunu giderek daha fazla kabul etmektedir. Bir tarafta, iklim değişikliği temel doğal ve insani yaşam koşullarını, dolayısıyla sosyal ve ekonomik gelişimin temelini etkilemekte; öte yandan ise ülkelerin kalkınma öncelikleri sera gazlarının salınımını arttırarak iklim değişikliğine yol açmaktadır.

Uluslararası çerçeve

10. Hiçbir ülkenin tek başına iklim değişikliği sorununu çözmeye muktedir olmadığı gerçeğinin bilinciyle, ülkeler iklim değişikliğine uyum sağlama ve nedenlere katkıların azaltılması suretiyle risklerin azaltılması doğrultusunda küresel olarak eylemde bulunmaktadır. 1992 yılında, dünya liderleri ve çevre uzmanları Rio de Janeiro'da gerçekleştirilen Dünya Zirvesi'nde iklim değişikliğinin neden olduğu sıkıntıların yeterli şekilde çözümlenmesine yönelik hükümetler arası çalışmalar için genel bir çerçeveyi ortaya koyan İklim Değişikliğine ilişkin Birleşmiş Milletler Çerçeve Konvansiyonu^{*}'nu (İDBMÇK) kabul etmeyi kararlaştırmıştır. Bu Konvansiyonun amacı "atmosferdeki sera gazı konsantrasyonlarını iklim sistemiyle tehlikeli insan kaynaklı müdahaleleri (değişimleri) engelleyecek bir seviyede sabitlenmesinin sağlanmasıdır. Bu seviye ekolojik sistemlerin iklim değişikliğine doğal şekilde uyum sağlanması, gıda üretiminin tehlike altında olmamasının sağlanması ve ekonomik gelişimin sürdürülebilir şekilde ilerlemesinin sağlanması için yeterli bir süre içerisinde temin edilmelidir."
11. İDBMÇK Taraflarının 1997 yılında Koyoto'da gerçekleştirilen üçüncü konferansı 16 Şubat 2005 tarihinde yasal açıdan bağlayıcı hale gelmiş olan İDBMÇK'nin Kyoto Protokolü'nün^{**} kabulüyle iklim değişikliğinin küresel açıdan ele alınması yönünde bir atılım teşkil etmiştir. Söz konusu Protokol üç esnek mekanizmayı kurmaktadır: Ortak Uygulama Mekanizması - azaltma hedeflerine sadece ülke içi araçlarla ulaşamayan sanayileşmiş ülkelere sera gazı salınımlarını geçiş ülkelerinin ekonomilerine yatırım

^{*} *Tüm KEİ devletleri İklim Değişikliğine ilişkin Birleşmiş Milletler Çerçeve Konvansiyonu'na tarafıdır (21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe girmiştir)*

^{**} *Sırbistan ve Türkiye dışındaki tüm KEİ devletleri İDBMÇK Kyoto Protokolü'nü onaylamıştır.*

yaparak azaltma olanağı veren bir mekanizma; Temiz Kalkınma Mekanizması - gelişmekte olan ülkelere eskilerinin yerine yeni tesislerin yapımı için yatırım alma olanağı sağlayan bir mekanizma ve Uluslararası Emisyon (Salınım) Ticareti - taahhüt edilen seviyenin üzerinde bir seviyeye indirilebilen salınımların bir kısmının ticaretini yapmalarını sağlayan; bir başka deyişle zararlı gaz salınımlarını azaltmakta başarısız olan ülkelerin kendi sera gazı salınımlarını taahhüt edilen seviyenin altına indirmiş bulunan ülkelere "krediler" alabildikleri bir mekanizma. Çevrecilerin, sözkonusu salınım karbon kredisi alışverişini, iklim değişikliğinin zararlarının azaltılmasına katkı sağlamadığı konusunda protesto ettikleri de dikkat edilmesi gereken bir husustur. Kyoto Protokolü'nün geçerlilik süresi 2012 yılında sona erecektir ve İklim Değişikliğine ilişkin BM Çerçeve Konvansiyonu'nun tarafları bu yılın Aralık ayında Kyoto Protokolü'nün ilk taahhüt döneminin süresi dolduktan sonra alınacak ileriye dönük tedbirleri irdelemek üzere Bali'de bir araya gelecektir. Bu çerçevede, İDBMÇK himayesindeki "2007 Viyana İklim Değişikliği Görüşmeleri" iklim değişikliğine karşı daha etkin uluslararası tedbirler alınmasına yönelik temel unsurları kararlaştırmak üzere bu yılın Ağustos ayında gerçekleştirilmiştir.

12. İklim Değişikliğine ilişkin BM Çerçeve Konvansiyonu ile buna bağlı Kyoto Protokolü iklim değişikliği ile mücadele, sosyo-ekonomik büyümenin korunması ve sera gazı konsantrasyonlarının atmosfer içinde, iklim sistemiyle tehlikeli insan kaynaklı müdahaleleri (değişimleri) engelleyecek bir seviyede sabitlenmesinin sağlanması için yegane uluslararası çerçeveyi sağlamaktadır. Bu çerçeve, tüm tarafların sera gazı salınımlarının azaltılmasına yönelik ulusal programlar oluşturmalarını ve düzenli raporlar sunmalarını zorunlu kılmaktadır. Sanayileşmiş ve geçiş ekonomilerine sahip ülkeler (Ek I ülkeleri) ile gelişmekte olan ülkeler (Ek I harici ülkeler) arasında ayırım yapmak suretiyle İDBMÇK sanayileşmiş ülkelerin küresel sera gazı salınımlarının büyük kısmından sorumlu olduklarını ve ayrıca bunların azaltılmasına yönelik kurumsal ve mali kapasiteye sahip olduklarını kabul etmektedir. Taraflar kaydedilen ilerlemeleri ile alınabilecek diğer tedbirleri ve sera gazı salınımlarını kontrol altında tutmak üzere uygulamada olan bir dizi küresel izleme ve raporlama mekanizmasını görüşmek üzere yılda bir kez toplanmaktadır.
13. KEİ üye devletleri, İDBMÇK'nin tüm diğer taraflar gibi küresel iklim değişikliğinin ve bunun olumsuz sonuçlarının temel ilkeler ve sözkonusu uluslararası araçların öngördüğü kurallar çerçevesinde önlenmesi alanında kendi ulusal politikalarını hayata geçirmektedir. Bunu müteakip, ekonomik ve sosyal gelişime ilişkin ulusal programlar uluslararası sıkıntılar doğrultusunda ve özel ulusal koşullara uygun bir eylem planının oluşturulduğuna işaret etmektedir.
14. BM Kalkınma Programı (UNDP), örnek uygulamaların paylaşımı, yenilikçi politik danışmanlık sağlanması ve pilot projeler yoluyla paydaşların birbiriyle bağlantısının sağlanması ile ülkelere mevcut sıkıntılara küresel, ulusal ve yerel düzeylerde çözüm bulmaları konusunda yardımcı olarak benzersiz bir role sahiptir. Program diğer BM kuruluşları, hükümetler, hükümet dışı kuruluşlar, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör işbirliğiyle büyük ve küçük çaplı projeleri seferber etmektedir. UNDP ekonomik ve sosyal istikrarın yanısıra sürdürülebilir ilerlemenin sağlanması için önem taşıyan, enerji ve çevresel değişimin yönetimi için gerekli kapasitenin inşasına odaklanmaktadır.

UNDP programları KEİ üye devletlerinde başarıyla hayata geçirilmektedir. Örneğin UNDP ve Küresel Çevre Fonu tarafından desteklenen İklim Değişikliği Programı Arnavutluk'ta Çevre, Ormancılık ve Sular İdaresi Bakanlığı bünyesinde faaliyet göstermektedir. Bu çerçevede Arnavutluk Hükümeti İDBMÇK kapsamındaki yükümlülüklerini yerine getirmek için önemli adımlar atmış olup; sera gazlarını genel olarak enerji verimliliğine yönelik tedbirler ve yenilenebilir enerji kaynaklarının desteklenmesi aracılığıyla azaltmayı amaçlamaktadır.

15. Avrupa Birliği ise, iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik uluslararası çalışmalarda ön plandadır. AB, kendi sera gazı salınımlarını azaltmak için ciddi adımlar atmaktadır Mart 2000 tarihinde Komisyon bir dizi yeni politika ve tedbiri içeren Avrupa İklim Değişikliği Programı'nı başlatmıştır. AB, sera gazı salınımlarını 2008-2012 döneminin sonuna kadar Kyoto Protokolü kapsamında tahhüt etmiş olduğu şekilde toplam % 8 oranında azaltmayı hedeflemektedir. AB'nin iklim değişikliği politikalarının bir temeltası 1 Ocak 2005 tarihinde başlatılan "Salınım Ticareti Sistemi"dir. AB hükümetleri AB'nin CO₂ salınımlarının neredeyse yarısını teşkil eden elektrik santrallerine ve enerji yoğun çalışan fabrikalara yıllık sınırlamalar getirmektedir. Salınım Ticareti Sistemi salınımların en ucuz olduğu yerlerde azaltılmasını temin etmekte ve salınımların azaltılmasının toplam maliyetlerini düşürmektedir. Diğer Avrupa İklim Değişikliği Programı tedbirleri, örneğin, otomobillerin yakıt verimliliğinin ve binaların enerji verimliliğinin iyileştirilmesini; rüzgar, güneş, akın enerjisi, biyo-kütle ve jeotermal enerji gibi yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımının artırılmasını; daha az enerji gerektirdiği için kombine ısı ve elektrik üretiminin geliştirilmesini; florine edilmiş sera gazlarının kontrol altına alınmasını; arazi landfills 'lerden metan salınımlarının azaltılmasını; bilincin artırılmasını ve araştırma-geliştirme faaliyetleri ile iklim-dostu teknolojilerin kullanımının desteklenmesini amaçlamaktadır. Avrupa Komisyonu'nun Çevre Genel Müdürlüğü Avrupa Komisyonu'nun iklim değişikliğine yönelik çalışmalarından sorumludur. Genel Müdürlük, iklim değişikliği mevzuatı dahil olmak üzere, yeni AB çevre mevzuatının öncülüğünü yapmaktadır. Avrupa Komisyonu uygulamaları izlemek suretiyle, benimsenen tedbirlerin Üye Devletler tarafından gerçek anlamıyla hayata geçirilmesini de temin etmektedir. Ayrıca Komisyon AB'yi uluslararası müzakerelerde temsil ederek, AB'yi iklim değişikliği ile mücadeleye yönelik uluslararası çalışmalarda ön planda tutmakla görevlendirilmiştir.

16. AB üyesi olan üç KEİ üye devleti için de bağlayıcı olan konuyla ilgili AB mevzuatı şunlardır: Topluluk içerisinde sera gazı salınım müsaadesi ticaretine yönelik bir sistem kuran ve 96/61/EC sayılı Konsey Yönergesi'ni tadil eden 2003/87/EC sayılı ve 13 Ekim 2003 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi; Kyoto Protokolü bağlamında, Topluluk içerisinde sera gazı salınımı müsaadesi ticaretine yönelik bir sistem kuran 2003/87/EC sayılı Yönergeyi tadil eden 27 Ekim 2004 tarihli ve 2004/101/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi; 2003/87/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi doğrultusunda sera gazı salınımlarının izlenmesi ve raporlanmasına yönelik talimatları belirleyen 29 Ocak 2004 tarihli ve 2004/156/EC sayılı Komisyon Kararı; 2003/87/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Yönergesi ile 280/2004/EC sayılı Avrupa Parlamentosu ve Konsey Kararı doğrultusunda standart ve güvenli bir kayıtlar sistemine yönelik 21 Aralık 2004 tarih

ve 2216/2004/EC sayılı Komisyon Tüzüğü; Topluluk'taki sera gazı salınımlarının izlenmesi ve Kyoto Protokolü'nün uygulanmasına yönelik bir mekanizmaya ilişkin 280/2004/EC sayılı ve 11 Şubat 2004 tarihli Avrupa Parlamentosu ve Konsey Kararı.

17. Aynı zamanda, KEİ devletlerinde Avrupa Birliği tarafından finanse edilen çeşitli araştırma ve izleme programları da halen yürütülmektedir. Örneğin; Ermenistan, Azerbaycan, Gürcistan ve Moldova'ya küresel iklim değişikliği taahhütlerinin yanısıra İDBMÇK ve Kyoto Protokolü'ne katılımlarına yönelik kurumsal ve teknik kapasitelerinin oluşturulması bağlamında AB tarafından finanse edilen Teknik Yardım projesi.

Ulusal çerçeve

18. Sera gazı salınımlarının sınırlandırılması ve azaltılmasına yönelik farklı ulusal politikalar ve tedbirler arasında resmi düzenlemeler ve standartlar, mali teşvikler, araştırma-geliştirme programları ve bilgilendirme araçları yer almaktadır. İklim değişikliği politikaları özel ulusal koşullara uyacak şekilde, aynı zamanda da çevre, ormancılık, tarım, atık yönetimi, ulaştırma ve enerji ile ilgili diğer ulusal politikalarla çakışacak şekilde düzenlenmektedir.

19. İDBMÇK'nin ve Kyoto Protokolü'nün onaylanmasına ilişkin yasalar hariç olmak üzere, iklim değişikliği politikalarında önemli hukuki araçlar ve düzenlemeler bulunmaktadır. *Ermenistan'da* – iklim değişikliği stratejisi ulusal kuruluşlara ve sivil topluma, çevre alanında sürdürülebilirlik konusunda ilerleme sağlanması amacıyla, çevre ile ilgili meseleleri ulusal ekonomik gelişim ve yoksulluğun azaltılmasına yönelik hedefler ve politikalar ile uyumlaştırmalarında yardımcı olmayı amaçlamaktadır. Ulusal Kapasite Öz Değerlendirmesi süreci bir ülkeye, küresel çevre konvansiyonları kapsamındaki taahhütlerini koordineli ve sinerjist bir şekilde yerine getirebilme konusunda kendi ulusal kapasitesini değerlendirmesi için eşsiz bir fırsat sunmaktadır. *Azerbaycan'da* – 1997 yılında Cumhurbaşkanı Emriyle İklim Değişikliği Devlet Komisyonu kurulmuştur. Hükümet şu Devlet Programlarını benimsemiş ve hayata geçirmiştir: “Çevresel Açıdan Sürdürülebilir Sosyo-ekonomik Gelişime ilişkin Ulusal Program”, “Ormanların Yenilenmesi ve Ormanlık Alanların Genişletilmesine yönelik Ulusal Program” ve “Azerbaycan Cumhuriyeti'nde yenilenebilir enerjinin geliştirilmesi ve uygulanmasına ilişkin Devlet Programı”. Ayrıca enerji ve ağaçlandırma konusunda geliştirilmekte olan bazı daha büyük çaplı projeler de bulunmaktadır. *Bulgaristan'da* – İklim Değişikliğine ilişkin Ulusal Eylem Planı güncellenmiş ve kapsamı genişletilmiştir. 2005-2008 döneminde uygulanmakta olan İklim Değişikliğine ilişkin İkinci Ulusal Plan ile, iklim değişikliğine yol açan etkilerin azaltılması konusundaki çalışmaların günün gereklerine uygun hale getirilmesi ve yönlendirilmesi amaçlanmaktadır. Sözkonusu plan genel olarak iklim değişikliği politikasının uygulanması için gereken hukuki çerçeve ve kurumsal yapıyı tanımlamaktadır. *Gürcistan'da* – iklim değişikliğinden kaynaklanan olumsuz etkilerin azaltılması ve Çevre Bakanlığı bünyesinde İklim Değişikliği Ulusal Ajansı tarafından uyum sağlamaya yönelik tedbirlerin oluşturulması konusunda yoğun çalışmalar yürütülmektedir. Bir dizi çevre dostu proje hazırlanmakta olup; ekonominin çeşitli sektörleri için hala hazırlanma sürecindedir. Gürcistan'da, ülkenin hükümeti tarafından

somut adımlar atılmaktadır; özellikle çevrenin korunması ve sürdürülebilir kalkınma ilkelerinin ülke öncelikleri olarak resmen ilan edilmesi ve İklim Değişikliğine ilişkin Ulusal Programın 2001 yılında beri sürdürülmesi son derece önemlidir. *Yunanistan'da* – ülkenin Kyoto Protokolü kapsamındaki yükümlülüklerini tam olarak yerine getirmesi için tasarlanan belirli tedbirlere dayanarak, iklim değişikliğinin ele alınmasına yönelik kapsamlı bir politika oluşturulmuştur. Hükümet tarafından önerilen diğer tedbirler arasında ülkenin taksit filosunun yenilenmesi, demiryoluyla yük taşımalarının teşvik edilmesi, hayvansal atıkların yönetimine ve tarım arazilerinin ormanlaştırılmasına yönelik sistemler yer almaktadır. Halihazırda uygulanmakta olan tedbirler arasında İklim Değişikliğine ilişkin Ulusal Programın, salınım ticareti sisteminin kullanımı dahil olmak üzere, ülke hedeflerinin gerçekleştirilmesi için gereken tedbirlerin eklenmesi ile birlikte revizyonu da yer almaktadır. İklim değişikliğinin zararlı etkilerinin azaltılması Yunanistan'ın sürdürülebilir kalkınma politikasında belirlenmiş temel hedeflerden biridir. Çölleşme karmaşık bir fenomen teşkil etmekte olup; bir bölgedeki toprak ve su kaynaklarının aşırı bozulmasından kaynaklanmaktadır. *Romanya'da* – İlk İklim Değişikliğine ilişkin Romanya Ulusal Stratejisi 645/2005 sayılı Hükümet Kararı ile onaylanmıştır. Bu Strateji 2005-2007 döneminde iklim değişikliği politikaları ve tedbirlerinin uygulanmasına yönelik genel çerçeveyi temsil etmektedir. Bu Strateji ile Romanya, sera gazı salınımlarını sınırlandırmak ve iklim değişikliğinin beklenen etkilerine karşı önlemler almak için hedefi belirlenmiş ve koordineli bir ulusal çabaya doğru ilk adımları atmıştır. İklim Değişikliğine ilişkin Ulusal Eylem Planı, İklim Değişikliğine ilişkin Ulusal Stratejinin hayata geçirilmesine yönelik temel araçtır ve uygulamada kaydedilen ilerlemelerin ne şekilde raporlanacağını belirlemektedir.

20. Kamuoyundaki bilinç, kapasite oluşturma, uyum sağlama ve zararlı etkilerin azaltılmasına yönelik mekanizmalar, küresel iklim değişikliği sorununa yanıt verilmesi konusunda ulusal politikaların başarıyla hayata geçirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Hükümet düzeyindeki politika oluşturma süreci pek çok paydaşı ilgilendiren karmaşık bir süreçtir ancak belirli bir aracın seçiminde kullanılan siyasi hesaplar, her hükümet için farklı olmaktadır. Uygulamada, bir ülkede iyi işleyen bir araç, farklı sosyal normlar ve kurumlar nedeniyle, bir başkasında iyi işlemeyebilmektedir. Bu araçların işleyen denetim ve uygulama sistemleri ile takviye edilmesi gerekmektedir.
21. İklim politikaları, ulusal ve bölgesel gelişim planlarını daha sürdürülebilir kılmak üzere tasarlanmış, daha geniş kapsamlı stratejiler içerisinde yer aldığı daha etkili olabilmektedir. İklim değişikliği ile ekonomik, sosyal ve çevresel sürdürülebilirlik arasında geniş bir sinerji mevcuttur ve yenilenebilir enerji, ulaştırma, tarım, sanayi ve kalkınma alanlarındaki politikaların iklim değişikliği politikalarını tamamlayıcı olması önem arz etmektedir. İklim değişikliği meselelerine karşı alınabilecek her türlü tedbirin hızı sosyal durumun yanı sıra gerekli teknolojilerin kullanılabilirliğine de bağlıdır. Teknoloji geliştirme, diğer ülkelerle teknoloji alanında işbirlikleri ve yeni çevre teknolojilerinin oluşturulması iklim değişikliğinin azaltılmasının önemli unsuru haline gelmiştir. Ayrıca etkin enerji politikaları, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesi ve alternatif, daha sürdürülebilir ve daha çevre dostu enerji türlerine geçişin temin edilmesi de çok önemlidir.

Parlamento katkıları

22. Eylül 2007 tarihinde Berlin’de gerçekleştirilen G8 Parlamento Başkanları Konferansı’nda iklim değişikliği meselesi ve uluslararası iklim koruma anlaşmalarında parlamenterlerin rolü konusuna önem verilmiştir.
23. Parlamenterlerin kalkınma ve çevre meseleleri arasında daha iyi bir dengenin sağlanmasına yönelik politikalar ve programlara daha fazla ilgi göstermesi ve küresel iklim değişikliği konusunda daha etkin yaklaşımları araştırması gerekmektedir.
24. Ulusal parlamentolar ciddi sosyal, ekonomik ve hatta güvenlikle alakalı sorunları beraberinde getiren küresel iklim değişikliği meselesine dair daha derin bir anlayışın desteklenmesinde liderlik etmeli ve bu kapsamlı tehdit konusunda karar alma sürecinin daha aydınlatılmış şekilde gerçekleştirilmesinin kolaylaştırılması için kendi katkılarını ortaya koymalıdır.
25. Parlamenterler ayrıca insanların iklim sistemine tehlikeli şekilde müdahale etmelerini engellemek amacıyla kamuoyunu seferber edebilir.
26. Parlamenterler iklim değişikliği politikalarını ve mevzuatını destekleyebilir ve iklim değişikliği alanındaki uluslararası enstrümanlar kapsamındaki ortak fakat farklı sorumluluklara dayalı uluslararası işbirliklerini arttırabilir.
27. Parlamenterlerin rolü, küresel iklim değişikliği sorununa ilişkin ulusal ve uluslararası anlaşmaların etkin şekilde uygulanmasını sağlayacak yasalar, talimatlar, çerçeveler ve teşviklerin geliştirilmesi açısından özel önem arz etmektedir.

III. NİHAİ GÖRÜŞLER

28. Çevre konusu, şüphesiz daha fazla ilgi gerektirmektedir. Küresel çevrenin bozulması insanların güvenliği açısından ciddi etkileri ile birlikte son derece önemli sosyal ve ekonomik tehlikeler arz etmektedir. İklim değişikliğinin sonuçlarının uzun vadeden ziyade, çok kısa bir süre içinde hepimizi etkilemesi muhtemeldir. Bölgeler çölleşme riski ile karşı karşıya kaldığında, hayatlar da yok olma riskiyle karşı karşıya kalmaktadır.
29. Küresel iklim değişikliği meselesinin ele alınması sadece çevre bilinci ile ilgili bir konu değildir, bu daha ziyade sosyo-politik alanı ilgilendiren daha geniş kapsamlı bir sorundur. Zaman geçtikçe doğal kaynaklar da azalmakta, tarımsal üretim giderek azalmakta, içme suyu yok olmakta, yüksek sıcaklıklar gıdaların güvenilirliğini ortadan kaldırmakta ve bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkışını sıklaştırmaktadır. Günümüzün küreselleşen ve birbirine bağlanan dünyasında, iklim değişikliği, gezegendeki tüm insanları etkilemektedir.
30. Sera gazı salınımlarının azaltılmasına yönelik ulusal ve uluslararası tedbirler uygulamaya konurken; bu gazların atmosferdeki mevcut seviyesi ve bunun etkilerinin yıllarca sürmesi muhtemel görünmektedir. Bu, uzun vadeli çözümler gerektiren uzun vadeli bir sorundur. Zararlı etkilerin azaltılmasına yönelik en sıkı tedbirler bile iklim değişikliğinin yakın gelecekteki etkilerini önleyemeyecektir. Bu ise, hükümetlerin

uyum kapasitesinin arttırılması ve hassasiyetlerin azaltılmasına yönelik zararlı etkilerin azaltılması, uyum sağlama ve teknolojik gelişim stratejileri yoluyla hazırlıklı olmaları gerektiği anlamına gelmektedir.

31. Günümüzde daha güçlü uluslararası işbirliği ve dayanışma olmadan hiçbir etkin tedbir alınamaz. Uluslar arası, bölgesel ve yerel düzeylerde işbirlikleri iklim değişikliği meselesinin etkin ve etkili şekilde çözümlenmesinin esasını teşkil etmektedir. Devletler, uluslararası kuruluşlar ve sivil toplum ile, somut sonuçlar getirecek yapıcı bir diyalog içine girmelidir. Uluslararası toplum, insanlara sürdürülebilir ve güvenli yaşam sağlama kapasitesini ortaya koymalı ve bunun karşılığında bireyler de çevreye özen göstermelidir.
32. İklim değişikliği tek bir tehdit oluşturmamaktadır. Bu, daha ziyade tüm insanlığı, doğrudan ya da dolaylı bir şekilde etkileyen çok boyutlu bir tehlikedir. KEİ üye devletleri dahil olmak üzere, dünya çapındaki tüm ülkelerin güç birliğine gitmelerinin ve dünyanın daha güvenli bir yer haline getirilmesi için topyekun bir uluslararası taahhüt altında omuz omuza çalışmasının zamanı gelmiş bulunmaktadır.